

U vremenu nametnutih (lažnih) veličina, protiv kojih ni naše vrijeme nije cijepljeno - eto razloga da se posegne za knjigom! U njoj povijest govori jezikom suvremenosti i u njoj se obistinjuje, pa njezine poruke valja čitati u tom smjeru kako povijesnoj lekciji i vlastitoj gluposti ne bismo, kao dosad, plaćali visoke kamate. Iz nje se imade štošta naučiti!

Ivan J. Bošković

Još o odnosu teologije i prirodoslovne znanosti*

Čitajući članak teologa Ante Kusića: *Teologija i Prirodna znanost*, (*Crkva u svijetu*, 1/1994, str. 24-35) dolazile su mi na pamet riječi evanđelja: djeca ovog svijeta... su lukavija negoli djeca svjetla.

Naime, znanstvenici su već davno akceptirali da su metafizički elementi u znanosti subjektivne interpretacije njihovih znanstvenih modela, koji parcijalno opisuju idealizirane opservacije. Subjektivno legitimni, ali ne objektivno, i kao takovi mogu u bezbroj varijanata voditi ili odvoditi od Boga. U tom smislu za pojedince ta "dublja" interpretacija ima pedagošku vrijednost, ali, kako Heidegger drastično kaže "znanost ne misli". Ako gospodina Kusića "zakonitost procesa u svijetu" vodi do Boga, to je dobro za njega. Biskup Berkeley, naprotiv, napada u "Principles of Human Knowledge" Newtonove "Principia", jer s teološkog gledišta predstavljaju opasnost da Boga istjeraju iz svijeta. Newton je mislio, kao i većina teologa u XIX. stoljeću, da zakonitost Newtonovih principa donosi osobiti dokaz opstojnosti Boga. Ali, danas, kad se zna da i matematika može dokazati jedan teorem, ali ne i teoriju, a fizikalne teorije mogu se eksperimentom, kako kaže Karl Popper "falsificirati" a ne verificirati, kako može onda prirodna znanost biti *credibilitas credentitatis*. Zašto danas prevoditi fizikalni jezik s teološkim rječnikom. Cui bono? Današnja mladost niti ima veliko povjerenje u znanost, niti je antiklerikalna kao njihovi očevi, i ima, kako to pokazuju mnoge ankete, sluha za religiozne doživljaje.

Evolucija je danas jedan usvojeni model razvoja ne samo prirode, a moderna teorija kaosa tom modelu daje operativnu podršku. U stvari je kaosom prevladan problem Newtonovog determinizma u klasičnoj fizici. Pojam kaosa u fizici nije ništa drugo negoli otvorenost prema budućnosti i zatvorenost prema prošlosti mnogih matematičkih algoritama, "zakonitosti", koji dovoljno dobro opisuju stanovita opažanja. Njihova ekstremna osjetljivost na okolinu garantira progres i stabilitet prirode. To je važan korak za bolje razumijevanje prividnog

teleološkog principa u prirodi. U doba Aristotela teleološka interpretacija padanja teških i dizanja lakih objekata eventualno je bila korisna. Danas sigurno ne. Općenito govoreći, taj antropogenetski princip može biti moralno od koristi, ali i od štete. To ilustriraju bizarni naslovi radikalne teologije: teologija smrti Boga, pomrčina Božanskoga, totalna odsutnost iskustva Boga, Requiem aeternam Deo, poslije Auschwitzta, Gulaga i Hiroshime.

Einstein se subjektivno teško mogao priviknuti na boga, koji se služi principom vjerojatnosti, dok je za Borna bio to idealni bog. Moderni teolozi čak smatraju decentnije, da je Bog izabrao kaos kao svog operatora, da bi ostvario ovaliku osebjnost flore i faune. Antropogenetski govoreći čini mi se adekvatnije za jedno Božanstvo, da prepusti Kaosu evoluciju kozmosa, nego da se briga o svakom pokretu krila jednog insekta, kako je to Laplace u svom predestiniranom modelu zamišljao svog sveznajućeg Demona.

Paradigme u znanosti, kroz sve veći broj sofisticiranih eksperimenata, koji nas oslobađaju naših površnih iskustava, mijenjaju se mnogo brže, negoli to odgovara nekim teozozima. Zato je opreznost i suzdržljivost dobar savjetnik! Zamislite nekog, koji putem "fizikalne entropije (= hoda prema toplinskoj smrti svemira) dođe do vjerodostojnosti vjerovanja u Boga", a kasnije ga informiraju da je taj prividni "hod" bila jedna efemerna kriva interpretacija makroskopske termodinamike. Timeo lectorem unius libri! Kad je marksist, ali i poznati biolog J. Monod pokušao dati svoju subjektivnu interpretaciju evolucije u knjizi "Slučaj i Nužda", onda je s pravom poznati katolički književnik F. Mauriac napisao: "Kako ovaj naš profesor tumači razvitak svijeta, izgleda mi još naivnije, negoli to rade naši teolozi."

Današnji ekološki i socijalni problemi su tako urgentni i opsežni, da bi u ovo naše doba doctor ecologicus čuo Kristove riječi: "Bene scripsisti de me, Antonius!"

Ivo Derado, München

* Odnos teologije i drugih znanosti, objave i razuma, vjere i znanja spada u klasičnu problematiku o kojoj se u teologiji na ovaj ili onaj način uvijek raspravljalo. Temeljno je kršćansko uvjerenje da između tih dviju stvarnosti ne može biti ozbiljnog suprotstavljanja, ukoliko one ne prelaze granice svoje nadležnosti. Objavljujemo osvrt fizičara Ive Derada da se čuje i drugačije mišljenje. Međutim, ograđujemo se od autorovih tvrdnji koje odudaraju od osnovnih postavki katoličke teologije.

Uredništvo